

Сімкова Т.О.,
кандидат економічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет
Добробог А.В.,
студентка,
Національний авіаційний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ АВІАПІДПРИЄМСТВ

Сімкова Т.О., Добробог А.В. Організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємств. Предметом дослідження у статті є організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіаційних підприємств. Метою є обґрунтування теоретико-методичного забезпечення управління інноваційним розвитком авіапідприємства. У статті запропоновано стратегічний підхід до опису послідовності управління інноваційним розвитком та структуризацію факторів, що формують спрямованість інноваційних стратегій та впливають на умови нарощування і реалізації інноваційного потенціалу.

Ключові слова: інноваційний розвиток, авіапідприємство, фактори, інноваційна стратегія, інноваційний потенціал, процес .

Симкова Т.О., Добробог А.В. Организационно-экономический механизм управления инновационным развитием авиапредприятия. Предметом исследования в статье является организационно-экономический механизм управления инновационным развитием авиационных предприятий. Целью – обоснование теоретико-методического обеспечения управления инновационным развитием авиапредприятия. В статье предложен стратегический подход к описанию последовательности управления инновационным развитием и структуризация факторов, формирующих целенаправленность инновационных стратегий и влияющих на условия наращивания и реализации инновационного потенциала.

Ключевые слова: инновационное развитие, авиапредприятие, факторы, инновационная стратегия, инновационный потенциал, процесс.

Simkova T.O., Dobroboh A.V. Organizational and economic mechanism of innovative development management of avian enterprises. The subject of the research in the article is the organizational and economic mechanism for managing the innovative development of aviation enterprises. The goal is to substantiate the theoretical and methodological support for managing the innovative development of an airline. The article proposes a strategic approach to describing the sequence of management of innovative development and structuring of factors that shape the focus of innovative strategies and affect the conditions for building up and realizing innovative potential.

Key words: innovative development, avian enterprises, factors, innovative strategy, innovative potential, process.

Постановка проблеми. Динамізм розвитку інформаційних технологій, нарощування теоретико-методологічної бази, поява нових техніко-технологічних та матеріально-технічних засобів досягнення цілей забезпечення конкурентоспроможності підприємства та ефективності його діяльності потребують постійного моніторингу інновацій, а стратегічне управління їх упровадженням – частиною економічної політики підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія управління інноваційним розвитком підприємства в сучасних наукових дослідженнях наведена досить широко. Зокрема, наукові публікації О.І. Амоші [1], М.Є. Рогози та К.Ю. Вергал [2], С.М. Ілляшенко [3], Р.А. Фархитдинова [4] та ін. розкривають основи управління інноваційною діяльністю (методологію, понятійний апарат, основи оцінювання та розвитку).

Інноваційний розвиток авіаційних підприємств досліджено у працях О.В. Ареф'євої та І.М. Капаруліної [5], Ю.Ф. Кулаєва [6], О.М. Вовк [7], С.Т. Пілецької [8], які розкривають галузеві особливості, фактори та умови розроблення і впровадження інновацій, описують

процеси та системи розвитку авіаційних підприємств. Проте в зазначених дослідженнях не розкрито повною мірою стратегічне управління інноваційним розвитком авіапідприємств, етапи реалізації стратегічних цілей використання інноваційних технологій у процесах розвитку підприємства, елементи організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком підприємств авіаційного сектору транспортної галузі.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування та побудова організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком авіапідприємства.

Виклад основного матеріалу. Описане та теоретично обґрунтоване у ХХ столітті Й. Шумпетером поняття інноваційного розвитку як чинника економічного зростання є основою для подальшого розвитку наукових досліджень та трактувань, оскільки розглядається зазначеним автором як основна умова стійкості та конкурентоспроможності розвитку економічної системи [9]. Узагальнюючи праці [2; 3; 10], можемо відмітити такі підходи до трактування поняття «інноваційний розвиток»:

1) з позиції макроекономічної теорії: процес розвитку науки, техніки, знань, що впливає на структурні зміни в національній економіці для зростання обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу у суспільстві; пошук шляхів досягнення цілей в інших сферах людської діяльності.

2) з погляду ефективності реалізації потенціалу підприємства: реалізація наявних та прихованих ресурсних можливостей підприємства для пошуку і застосування нових методів та інструментів досягнення цілей розвитку.

3) як процес систематичних реалізацій нововведень: цілеспрямований та неперервний процес пошуку, оцінки, підготовки та реалізації інновацій, що дають змогу підвищити ефективність діяльності підприємства.

На підприємствах авіаційного сектору транспортної галузі інноваційний розвиток як складник процесу управління змінами та нарощування конкурентоспроможності має певні цілеспрямовані особливості, а саме:

- спрямованість нарощування інноваційного потенціалу на економічні, соціальні, технологічні цілі, реалізація яких здійснюється з урахуванням глобалізації, логістизації та со-конкурентної взаємодії між авіапідприємствами;

- має поширюватися на всі сфери діяльності авіапідприємства, що забезпечується рівномірним впровадженням інновацій і у технології конструювання, виробництва, ремонту авіаційної техніки, і у процеси надання авіаційних та суміжних послуг;

- спрямовується на створення конкурентоспроможних повітряних суден і комплектуючих, аеропортових, навігаційних та авіатранспортних послуг, які б задовольняли потреби споживачів;

- впровадження інновацій пов'язано з довготривалими і дорогими інвестиційними проектами, а тому реалізація стратегій інноваційного розвитку має бути економічно обгрунтованою, враховувати умови технологічного розвитку, умови авіаційної безпеки та міжнародних сертифікатів.

Відповідно до описаних особливостей інноваційного розвитку конкретизуємо умови реалізації інноваційних стратегій на окремих видах авіапідприємства та в окремих сферах їхньої діяльності (табл. 1). Залежно від сфери впровадження розрізняють об'єктами інноваційного впливу техніко-технологічні, матеріально-технічні засоби, цифрові технології, кадрові та фінансові ресурси, організаційну структуру та систему маркетингу. Описані фактори визначають умови та спрямованість розроблення інноваційних стратегій. Наприклад, на авіаційних заводах близько 95% інновацій мають техніко-технологічний характер і пов'язані з проектуванням нових видів авіаційної техніки та комплектуючих, оновленням виробничих засобів та впровадженням енергоефективних технологій.

При тому, що всі авіаційно-виробничі підприємства є державною власністю, основним джерелом інвестування в інноваційний розвиток залишаються власні фінансові ресурси. Такі тенденції в довгостроковій перспективі призведуть до зниження обсягів впровадження інноваційних проектів, оскільки не відбуваються зміни в системах управління, авіапідприємства не можуть фінансувати стратегії адаптації та створення

стійких конкурентних переваг за рахунок накопиченого прибутку чи амортизації. Для збереження стратегічного характеру й обгрунтування довгострокових перспектив інноваційного розвитку авіапідприємствам необхідно застосовувати організаційно-економічний механізм, що за взаємоузгодженості етапів процесу і впливів складників дають змогу формалізувати та здійснювати управління розробленням і реалізацією інновацій. (рис. 1). За структурною будовою організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємства може бути описаний як послідовність етапів, що у своїй сукупності утворюють комплексну систему функціональних зв'язків між об'єктами, суб'єктами, підсистемами, методами та іншими складниками процесу розроблення та реалізації інноваційних стратегій та досягнення цілей підвищення ефективності модернізації й оновлення. Спрямованість управління в описаному організаційно-економічному механізмі управління інноваційним розвитком проходить цикл розроблення інноваційної продукції або послуги.

На першому етапі відбувається визначення цілей інноваційної діяльності підприємства на основі аналізу поточних та перспективних планів його діяльності та розвитку. Цілі інноваційного розвитку формуються під впливом факторів, спрямованості та появи нових технологій. При цьому визначають характер майбутніх інноваційні принципи та загальна стратегія розвитку авіапідприємства.

На другому етапі проводиться аналіз зовнішнього впливу факторів та оцінюються фактичні ресурси та організаційні можливості здійснення інноваційної діяльності.

Метою третього етапу є виявлення прийнятних інструментів формування інноваційних стратегій, оцінювання ефективності, взаємоузгодженості майбутніх інноваційних продуктів. Далі проектується система управління інноваційними стратегіями розвитку, місце й умови застосування тих чи інших функцій.

Виходячи з проведеного аналізу, на четвертому етапі формується множина альтернативних інноваційних стратегій та здійснюється вибір оптимальної з них. Обгрунтовані стратегії та проекти інноваційного розвитку в підсистемі прийняття рішень проходять процес валідації, оцінювання ефективності та розроблення проектної документації.

П'ятий етап полягає у пошуку ресурсних можливостей для реалізації обраної інноваційної стратегії. Крім пошуку власних ресурсних джерел, авіапідприємство має обгрунтувати та презентувати інноваційні проекти для залучення зовнішніх джерел фінансування.

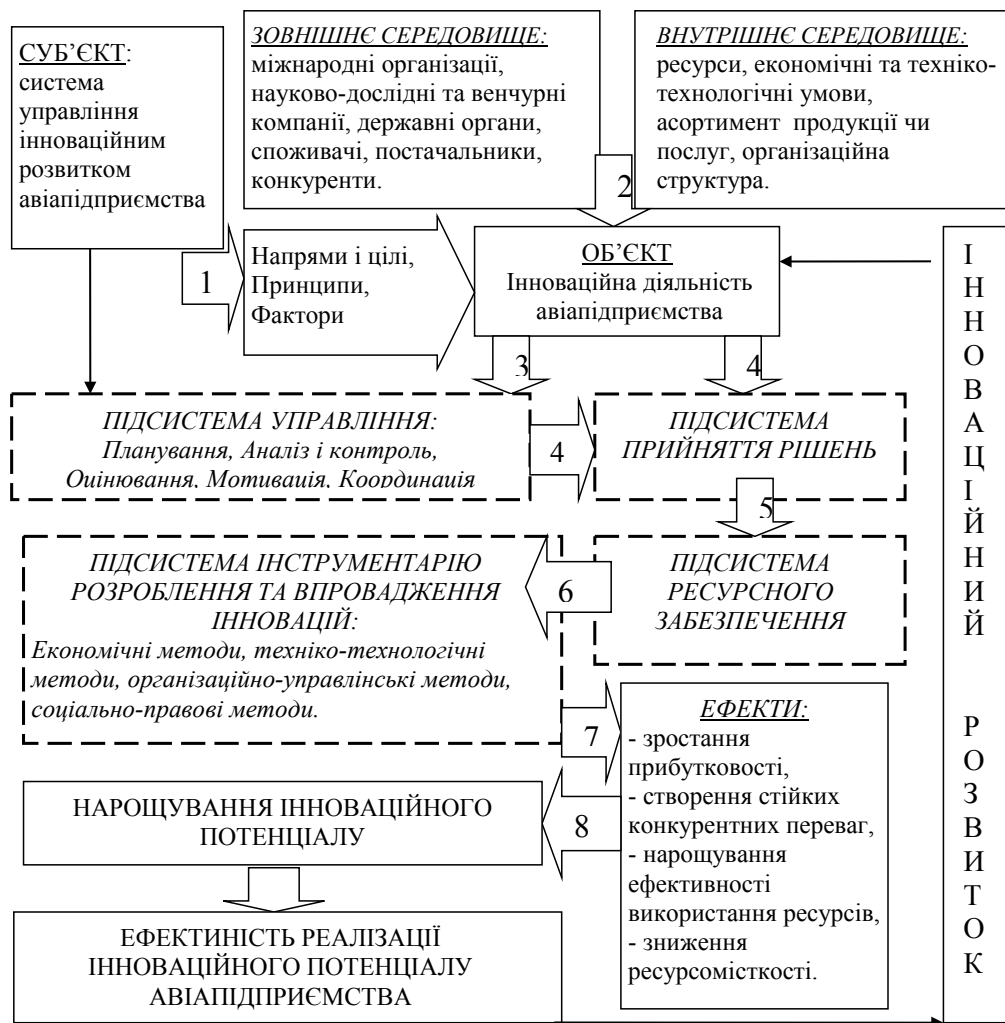
На наступному етапі відбувається формування комплексу заходів для реалізації стратегії чи проекту, обраної на попередньому етапі, а також вибір інструментарію реалізації інноваційних заходів, визначення оптимізації структури ресурсних джерел, побудова графіків виконання робіт, презентування потенційним інвесторам тощо.

Далі йде етап втілення вибраної стратегії в життя, тобто практична реалізація інноваційних заходів, що включає контроль за їх виконанням та підведення підсумків. Якщо стратегічні цілі не досягнуті, керівникові варто визначити основне коло проблем підприємства, «слабких сторін» та розробити можливі варіанти їх вирішення з метою мінімізації негативних наслідків

Цілеспрямованість інноваційного розвитку авіапідприємств

Цілі або форми впровадження інновацій				
Види авіапідприємств	Авіакомпанії	Аеропорти	Авіабудівні та авіаційно-ремонтні заводи, конструкторські бюро	Аеронавігаційне підприємство
Сфера впровадження інновацій				
Техніко-технологічне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – оновлення парку повітряних суден, – засоби безпеки, – техніка з обслуговування повітряних суден, – навігаційні системи на повітряному судні, – засоби комунікації 	<ul style="list-style-type: none"> – системи управління рухом по території, – техніка для заправки, обробки повітряних суден, – навігаційні системи аеропорту, – оновлення терміналів та технічного забезпечення обслуговування 	<ul style="list-style-type: none"> – розроблення та комерціалізація нових видів авіаційної техніки та комплектуючих, – оновлення виробничих засобів, – міжнародна стандартизація техніки 	<ul style="list-style-type: none"> – оновлення аеронавігаційного обладнання, – міжнародна сертифікація засобів зв'язку та навігації
Цифрові технології	<ul style="list-style-type: none"> – системи захисту інформації, – системи документообігу та обліку, – системи обслуговування пасажирів та багажу 	<ul style="list-style-type: none"> – системи обробки інформації про пасажирів, – системи захисту інформації, – системи терористичного контролю і безпеки, – системи документообігу та обліку, – системи обслуговування пасажирів та багажу 	<ul style="list-style-type: none"> – застосування технологій інтелектуального та інформаційного захисту, – комерціалізація нових видів техніки та технологій, – системи документообігу та обліку 	<ul style="list-style-type: none"> – використання сертифікованих, найсучасніших інформаційних технологій навігації, – інформаційний та цифровий захист, – системи документообігу та обліку
Матеріально-технічне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> – логістичні системи управління матеріальними потоками, – технології постачання ресурсів, логістизація потоків, – енергозберігання та енергоефективність 			
Система управління	<ul style="list-style-type: none"> – інноваційні методи управління, – гнучкість організаційної структури, – стратегічний аналіз та моніторинг можливостей 			
Управління персоналом	<ul style="list-style-type: none"> – системи відбору персоналу, – нарощування кадрового потенціалу, – корпоративне управління і кадрова безпека 			
Маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз ринку перевезень, – розробка конкурентних переваг, – партнерсько-конкурентні відносини 	<ul style="list-style-type: none"> – розроблення конкурентних переваг, – партнерсько-конкурентні відносини, – розвиток неавіаційних послуг 	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз ринку виробництва авіаційної продукції та надання ремонтних послуг, – розроблення конкурентних переваг, – міжнародні відносини 	<ul style="list-style-type: none"> – аналіз ринку перевезень, – розроблення конкурентних переваг, – партнерсько-конкурентні відносини
Фінанси	<ul style="list-style-type: none"> – технології і системи оптимізації ресурсів, – технології обліку та планування витрат і доходів, – управління інвестиціями 	<ul style="list-style-type: none"> – технології і системи оптимізації ресурсів, – технології обліку та планування витрат і доходів, – управління інвестиціями 	<ul style="list-style-type: none"> – технології і системи оптимізації ресурсів, – технології обліку та планування витрат і доходів, – управління інвестиціями 	<ul style="list-style-type: none"> – технології і системи оптимізації ресурсів, – технології обліку та планування витрат і доходів, – управління інвестиціями

Джерело: описано авторами

На рис.: 1 – вплив суб'єкта на об'єкт та визначення цілей; 2 – факторний вплив середовища, аналіз існуючих інновацій, 3 – вплив характеристик об'єкта на підсистеми управління інноваційним розвитком та прийняття рішень; 4 – обґрунтування інноваційних стратегій та оцінювання їх ефективності для прийняття рішень; 5 – управління реалізацією напрямів, функцій, принципів під час формування ресурсного забезпечення, оцінка та оптимізація ресурсів; 6 – процес визначення методів управління інноваційними проектами, ефективністю та джерелами їх фінансування, 7 – отримання ефектів від реалізації механізму; 8 – зростання ефективності, прибутковості та рівня капіталізації внаслідок реалізації інноваційних проектів.

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком авіапідприємства

Джерело: розроблено авторами

відхилень від вибраної мети, а також розробити нові стратегічні цілі або переглянути та уточнити наявні, враховуючи ситуацію, що склалася. Підведення підсумків має обов'язково включати етап оцінювання результатів інноваційної діяльності та визначення їхньої ефективності. За правильного обґрунтування напрямів, інструментів та прогнозування ефектів авіапідприємство на цьому етапі управління інноваційним розвитком отримує перші економічні ефекти, що стають основою для формування й нарощування інноваційного потенціалу.

Заключний етап управління інноваційним розвитком відображає ефективність реалізації інноваційних проектів та стратегій.

Побудова організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком авіапідприємств створює необхідні передумови підвищення ефективності реалізації інноваційних проектів та забезпечення

стійкості у конкурентоспроможності в умовах зростання конкуренції на ринку авіаційних послуг та підвищення рівня глобалізації світового ринку авіаційної техніки.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Описаний авторами організаційно-економічний механізм управління інноваційним розвитком авіапідприємств дає змогу проектувати довгострокові стратегії, що мають бути спрямовані на підвищення ефективності реалізації інноваційних проектів та забезпечення стійкості у конкурентоспроможності в умовах зростання конкуренції на ринку авіаційних послуг та підвищення рівня глобалізації світового ринку авіаційної техніки. Подальші дослідження авторами спрямовуються на обґрунтування комплексу інноваційних стратегій для окремих видів авіапідприємств та пошук ефективних інструментів їх реалізації в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Амоша О.І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні. Економіка промисловості. 2005. № 5. С. 15–21.
2. Рогоза М.Є., Вергал К.Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава, 2011. 136 с.
3. Льяшенко С.М. Менеджмент і маркетинг інновацій: Монографія. Суми, 2004. 616 с.
4. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. Спб., 2002. 400 с.
5. Арефьева О. В. Капаруліна І.М. Українське авіабудування: напрями трансформації . Інноваційна економіка. 2013. № 3(41) . С. 3–8.
6. Кулаев Ю.Ф. Экономика гражданской авиации Украины. К., 2004. 484 с.
7. Вовк О.М., Кучерук Г.Ю. Ресурсне забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку потенціалу авіапідприємства. Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. 2015. Вип. 32. С. 91–99.
8. Пілецька С.Т. Організаційно-економічний механізм реалізації стратегії забезпечення інноваційної активності авіапідприємства. Економічний вісник, 2016, № 1. С. 102–109.
9. Schumpeter, J. The Theory of Economic Development / J. Schumpeter. – Cambridge: Harvard, 1934.
10. Стадник В.В., Йохна М.А. Інноваційний менеджмент. К., 2006. 463 с.